

Protokoll angående Stina Jansdotters försök att göra sig av med sitt nyfödda barn

Rättegången ägde rum den 23 och 24 november i Sollentuna häradsrätt.

Protokoll den 23 november 1770

Samma Dag: Qwinspersonen Stina Jansdotter, som för thet hon under sin tienstetid uti Spånga Prästegård wid Michaelistiden nu i åhr oäkta Barn framfödt och thet samma å lönn lagdt, blifwit uti häckte inmant, samt till laga Ransaknings undergående härföre till Tinget utsänd, förekallades nu uti närwaro af KronoLänsmannen wälaktad Johan Gustaf Nordling, då sedan Tingsallmogen på antydan aftråde, Nordling anmälte, att Probsten uti Spånga och Jerfälla wälärewördige och höglärde herr Lars Honther warit then som thetta mål angifwit och therom följande skrifteliga intygande meddelt:

Qwinspersonen Stina Jansdotter, född i Småland, men tient någre Åhr här i Spånga Sokn och thetta åhret hos mig, födde d 18 hujus öfwer allas förmodan, ett oägta GosseBarn och lade det å lönn på min Fåhusskulle, men blef Barnet efter något letande lyckeligen funnit lefwande och Christnat. Anhålles therföre att Herr KronoLänsmannen täckes låta taga modren med Barnet i förwar till des Tinget blir, att ingen wärre olycka hända må.

Sånga [sic] Prästgård d 28 Sept 1770 L Honther

Tillläggandes Nordling att Stina Jansdotter i anseende härtill wore gripen, samt at Länsmannen och beskaffenheten af thetta mål sökt giöra sig underrättad och bekommit then kundskap, att Stina föregifwit sig hafwa blifwit lägrad utaf drängen Erik Jacobsson då i Spånga men nu uti Granby tienande, samt att hon före födslen sitt hafwande tillstånd dölgt, wid then samma sökt enslighet thereafter lagt fostret å lönn, och icke förr widgåt sanningen än Barnet tillrätta kommit men at Fostret likwäl till lif eller hälsa härmedelst eij skada tagit.

Stina Jansdotter af medelmåttig längd, och till utseende någorlunda kroppsstyrka, berättade sig wara 36 år gammal född uti Kallmare Län utmed Wimmerby Stad, hwaräst hennes Föräldrar bodt, fadren warit Bonde och hetat Jan Gustafsson, och modren som ännu lefwer Kierstin Mårtensdotter. Om thet emot Stina angifne Brott lemnade hon then underrättelse:

Att fiorton dagar för sidstlidne Juhl hade hon uti Spånga Prästegård, hwaräst hon då haft sin tienst, blifwit lägrad af therstädes then tiden tienande drängen Erik Jacobsson och rådd med thet Gossebarn hon wid pass 14 dagar för nästwekne Michaelis på thet sätt framfödt, att enär hon om morgonen den dagen, som war en Tisdag, haft såsom Ladugårds Piga beställa uti fåhuset, och kiändt sig få ont samt andra Ladugårds Pigan Stina Nils dotter med miölken upgått, hade Stina Jansdotter då först förmärkt att hon war hafwande och skulle få Barn, och som hon war ensam samt eij någon hade sig hennes tilstånd kunnigt skall hon, sedan Barnet eij utan mycken smärta kommit fram fattat thet upsåt att thet samma ur wägen skaffa, och till then ändan nupit af nafwelsträngen och beslutit att lägga Barnet å Lönn, hwarföre sedan hon med litet halm gjort sig något ren, Stina klifwit upp på hööskullen gräfwit barnet ett stycke neder uti höet samt therpå lagt ~~hummelrefwer~~ något hummelwan.

Dock skall Barnet sedermera blifwit med lif igenfunnit och lemnat till Stina, som thet samma nu med sig hade samt icke kunde skiönjas wara något skadat; hwilket Stina jemwäl sielf påstod. Fdes [Frågades] om hon wid födslen ränsat barnet i munnen? S^{de} [Svarade] Neij Fd^{es} om hon warit sinnad at låta barnet ligga uti höet eller ock framdeles at sedan thet blifwit död skaffa thet annorstädes urwägen? S^{de} at hon ärnat wid lägeligit tilfälle kasta Barnet på annat ställe och gömma thet. Fd^{es} huru länge Fostret låg på hööskullen innan thet blef uphittat. S^{de} en tima eller något mera. Fd^{es} huru dags om morgonen hon framfödde Barnet? S^{de} emellan 8 och 9 förmiddagen. Fdes huru länge födsłowåndan påstod? S^{de} en halftima wid pass. Fde hwaräst hon gjorde af efterbördens? S^{de} Att hon kastade then på backen utanföre Fähuset och then samma icke öfwerhöljde.

F^{des} om hon tilförene fått barn? S^{de} Neij. F^{des} enär hon thenne händelsen widgick? S^{de} sedan barnet blifwit framskaffad.

Drängen Erik Jacobsson nu i tienst uti Granby underrättad om hwad Stina rörande honom erkände, nekade aldeles thertill at han med henne haft att skaffa eller wore Fader till thet Barn hon framfödt.

Att härutinnan wittne bära hade Krono Länsmanen Nordling inkalladt hustrun Anna Andersdotter och Kaijsa Nilsson uti Spånga By, hwilka utan emot them funnit jäf aflade Eden, finga om thes wigt och wärde erindran, samt berättade hwar för sig

1° Anna Andersdotter: Att then dagen som Stina Jansdotter fick barn hade Fru Probstinnan genom hustru Maija Andersdotter i Probstegården låtit sända bud efter wittnet och Kaijsa Nilsson, då Maija sig yttradt at the icke wiste huru thet stod till med Stina, samt på wittnets fråga om hon redan fått eller skulle till att få barn, förklarar thet hon lærer fått; I anseende hwartil wittnen följts åt till Prästegården och funnit Stina sittiande uti sin bänk, hwarefter wittnet tilspört Stina huru med henne stodo till efter hon nu icke wore så högmagad som förr, samt thenne haft then utlåtelse: Ja huru står det till med mig, och till hustru Maija sagdt hwad löper ni efter, men enär wittnen med thetta swar icke läto sig nöija har Stina ändteligen förmält at hon alt sedan Påsken icke haft sitt ordinaira hwarföre thet stäckt sig, samt nu gått ifrån henne och warit stort som en knytnäfw, hwilket wittnet tilsagdt Stina att framwisa och säija hwaräst hon thetta lagt, på thet the kunde få se och efterforska om hon haft missfall, men Stina icke welat fullgiöra theras åstundan hwarföre wittnen sedt på hennes bröst och theruti funnit miölk, dock har Stina icke thesto mindre nekat och högeligen försäkrat thet hon icke fått barn, hwilket oakad wittnet, som i anseende till hwad förenämt finnes haft misstankar på Stina Jansdotter, låtit andra wittnet wara inne men med hustru Maija och Pigan Stina Nilsson begifwit sig åt fähuset at leta efter fostret, samt på floen funnit blod, jemwäl ock på stegan up till hööskullen hwarföre the samtliga gått dit upp, då efter något letande Pigan Stina blifwit förfärad och föregifwit sig höra något flåsa och stänka, af hwilken orsak wittnet begynt therstädes att nogare söka, samt först tagit en halmtierfw och uti thensamma letat efter fostret, men som icke något funnits uti then samma, förfarit med sökandet och therpå hittat ett tapp hummelwan, samt vidare upkastat wid pass $\frac{1}{4}$ dels wolm höö, då fostret funnits aldeles nakot samt onafat men wid lif, hwarpå wittnet tagit thetta efter alt utseende fullgångne samt med naglar försedde Gosse Barn, thet samma hwarpå nafwelsträngen helt

när intill kroppen war afnupen, naflat, swept uti ett förkläde, samt inburit, och Stina härom underrättad icke vidare sagt, än att Barnet, som då straxt skulle döpas, borde heta Jan efter hennes fader, sedermera har Barnet blifwit omlagat och så tiltagit, att wittnet med säkerhet kan intyga thet Barnet af thenne händelse till lif eller hälsa icke skadat blifwit. Tilläggandes wittnet sluteligen att Stina Jansdotter i början icke welat nämna Barnfadren, men ändtligen skyllat på drängen Erik Jacobsson.

2do Kaijsa Nilsson hade en med föregående wittnes utsago aldeles lika berättelse, undantagandes at thetta wittne, som icke war ute med, således icke ägde kundskap om hwad sig tildrog enär Barnet eftersöktes och uphittades, men tillade at innan Fostret framskaffades hade Stina icke allenast nekat, utan förbannat sig samt sagt att hon wille ther suncka om hon fått något Barn. Wittnesmålen uplästes och widkändes.

Nu emedan innan thetta mål sluteligen kunde afgöras Rätten fann nödigt att höra the personer som wid Barnets uphittande när warit, ty tilsades Länsmannen att them till i morgon låta inkalla, samt jemwäl om Stina Jansdotters kristendoms kunskap wederbörligt Prästebewis införskaffa.

Protokoll den 24 november 1770

Samma Dag: Företog sig HäradsRätten åter thet sidstlidne gårdag förehadde mål rörande Qwinspersonen Stina Jansdotter ifrån Spånga Prästegård, som oägta foster framfödt och thet å lönn lagdt, samt uti hennes och Krono Länsmannen Norlings närwaro framkallade hustru Maija Andersdotter och Pigan Stina Nils dotter uti Spånga, hwilka ojäfwade ginge witnes Eden och efter påminnelse om thes wärde berättade särskilt

1° Maija Andersdotter; Att fiorton dagar för sidstl Michaelis om Tisdags morgonen klockan wid pass 7. hade andra witnet Stina Nilsson inkommit ifrån Fähuset och anmält thet Stina Jansdotter ther wore siuk, samt wittnet, som ägt misstankar på henne at wara med barn rådd, sagt sig fruckta, det icke stå rätt till, efter någon stund hade witnet samt Stina Nilsson skolat gå uti fähuset efter en ko, som skulle släppas wall på wreten, men enär the kommit dit neder funnit thet Stina Jansdotter stängt om sig dörren och porten samma som går inåt fähuset, satt en stör, hwarföre the bultat på och Stina ändteligen kommit neder ifrån höskullen samt öppnat dörren, och på witnets fråga hwad hon hade på skullen at göra, föregifwit thet hon ernade gifwa koen foder, men som thetta anförande förefallit wittnet misstänkt, och Stina thesutom funnits wara blodig om händerne, hade wittnet gjort henne ytterligare föreställningar, då hon tilkänna gifwit, at hon fått igen sin förlorade tid, och att en blodlefwer gått ifrån henne, therpå witnet tilsagdt Stina Jansdotter gå upp till Probstinnan för att bekomma någre medicamenter, och Stina omförmält att hon först wille gå och twetta sig. Sedan Stina således war bortgången hafwa witnen uti Fähuset eftersedt och funnit både på floen samt uti ett bås, blodig halm, thermed Stina förmodeligen gjort sig ren, hwilket alt wittnet wid upkomsten och sedan koen war utsläpt, omtalt för kiökspigan, thenne för husJungfrun och hon åter lemnat Fru Probstinnan härom underrättelse, samt Stina Jans dotter, om thetta alt tilsport nekat sig hafwa fåt barn, hälst hon hwarken haft att beställa med manfolk eller wore Jungfru Maria, uppå therom anhållen tilsäjelse gick wittnet till Spånga

By efter the förledne gårdag afhörde hustruerna Anna och Kaijsa, samt Stina Jansdotter af them angående sitt tilstånd spord, fortfarit att neka till barnbörden, och thet jemwäl oaktaad miölk funnits uti hennes bröst, samt jemwäl ytterligare påstådt thet hon icke haft med karlar at beställa, hwarföre efter then anledning, som wittnet redan tilkänna gifwit, hon samt hustru Anna Andersdotter och Pigan Stina Nilsson gått neder uti Fähuset men hustru Kaijsa Nilsson varit uppe hos Stina Jansdotter, och skall wid barnets igenfinnande händt på sätt Anna Anders dotter berättadt, samt barnet som varit naket, blifwit naflat uti wittnets förkläde inswept och inburit men Stina i förstone icke welat kännas wid fostret, dock ändteligen enär thet skulle kristnas sagt at thet borde heta Jan efter hennes fader, äfwen som hon för lägersman namngifwit drängen Erik Jakobsson, och han theröfwer af wittnet tilspord, hwarken nekat eller jakat, förmälades therefter wittnet att klockan varit ½ till tolf om dagen enär Barnet till rätta kommit, och at wittnet förut och i synnerhet uti skiördetiden tyckt thet Stina tiocknat, samt therföre på henne haft misstankar. Upläst och widkiänt.

2do Stina Nilsson: Att om morgonen then dagen Stina Jansdotter fick barn hade hon och wittnet varit uti Ladugården, Stina Jansdotter klagit sig öfwer ont i magen, kastat sig öfwer Båsbalken, och budit wittnet skynda sig att miölka thet wittnet ock giort, samt gått upp med miölken lemnat Stina Jansdotter efter sig i Fähuset, och wittnet, som angående Stina Jansdotters tilstånd icke ägde kundskap eller på dylika saker sig förstådt, thetta för Fru Probstinnan omtalt, samt om någon stund, jemte hustru Maija Andersdotter gått neder i Fähuset, at släppa släppa en ko i wall, då så wäl som wid Barnets igenfinnande wittnet omförmälte förloppet hafwa varit sådant som hustru Maija och Anna Andersdotter berättat och hade therom med them en lika utsago, undantagande att thetta wittne icke sedt thet Stina Jansdotter varit blodig om händerne, eller hört att hon omtalt sig hafwa åter bekommit sin förlorade tid men thet gaf wittnet på tilfrågan wid handen at hon klockan 7 skilts wid Stina Jansdotter i Fähuset, samt at barnet icke till rätta kommit för än klockan war ½ till tolf om dagen. Upläst och widkiänt.

Stina Jansdotter tilfrågas. Enär hon först fattat thet upsåt att dölja sitt hafwande tilstånd, samt lägga fostret å lönn. Och hon påstod att hon förut med säkerhet icke wetat sig hafwa varit rådd, at således icke förr än wid födslen på thetta oråd varit betänkt hwarföre hon ej eller kunnat för någon berätta att hon hafwande varit. Frågades om någon rådt eller hulptit henne att wärkställa omförmälte giernig, eller ock therom kundskap ägt? S^{de} Neij.

Emot Erik Jacobsson hade Stina Jans dotter icke någre vidare skiäl och han kunde ej förmås widgå, thet han med Stina haft att skaffa, hwarföre sedan KronoLänsmannen påstådt å Stina Jansdotter det straff, som emot hennes förbrytelse borde swara och jemwäl förededt henne Probstens Honther thenne dag utgifne intygande; att Stina Jansdotter stode i Kyrkoboken anteknad till 32 Års Ålder född i Småland, och at hon ett År tient hos Herr Probsten samt förut på Hesleby Sätsgård, att om henne som förstår enfaldeligen de nödwändigaste kristendoms stycker, ej hörts annat än wackert och beskedeligt.

Så tog härads Rätten thetta mål uti behörigt öfwerwägande och Resolverade:

Ehuru af then hållne ransakningen och Stina Jansdotters widgående thet är inhämtat att hon, som efter oloflig beblandelse blifwit med barn rådt, icke allenast för födslen sitt hafwande tillstånd förtegat, wid födslen enslighet sökt, utan och thereafter sitt lefwande foster å lön lagt, och Stina Jansdotter jemwäl finnes härutinnan synnerlig hårdnackenhets och ondska wisat; thy att hon oakad flere henne gjorde föreställningar, och härwid förefallne omständigheter, som bort hos henne bekännelse om brott sino wärka, och att förmå henne fostret ifrån döden rädde likwäl enständigt nekat sig hafwa warit med barn rådt eller thet framfödt, samt thermedelst så mycket hos henne stått hindrat barnets framskaffande, och Stina Jans dotter i anseende till sådant alt, eij på minsta sätt warit orsak thertil att fostret blifwit med lif uphittat, utan sådant af besynnerlige tillfälligheter händt; dock likwäl ock som Barnet ännu lefwer och till sin hälsa genom modrens förberörde skändeliga åtgierd ej skada tagit, samt Lagen uti 16 Cap 5 §: Missgiernings Balken å en slik gierning icke annat straff än fängelse på wiss tid utsätter; Altså pröfwar HäradsRätten skiäligt thet skall hon Stina Jansdotter till följe af sagde Lagens rum både för thetta sitt förhållande härutinnan samt lägersmålet i ett för alt plikta med twenne månaders fängelse, samt gifwa till Spånga kyrka Twå Daler Silver^{mt} och uti berörde kyrkas Sacristia enskilt aflösning undfå; hwilket dock Kongl Mts och Riksens Höglöfliga Swea Hofrät understält warder och på hwars Höggunstige ompröfwande ankommer så wäl om icke i anseende till Stina Jansdotters i förr berörde mål wiste ondsko, som ock Barnets bättre skiötsel thet henne ådömde fängelse må förwandlas till så långt arbete på Rasp och Spinhuset, som emot Stina Jansdotters förbrytelse kan swara, ytterligare och emedan eij sådane skiäl inlupit, som emot drängens Erik Jakobssons förnekande kunna öfwertyga honom att hafwa med Stina Jansdotter kiötsligt umgänge plägat och henne med barn rådd; Ty warder han ifrån hennes tilmäle therom befriad.

Ur Sollentuna häradsrätt A1a: 1, Stockholms stadsarkiv.